

**ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Μπαντίδοι και Γαϊτανάκι της Άρτας (παραδοσιακά δρώμενα των Αποκριών)

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες¹:

Μπαντίδοι , γαϊτανάκι , Απόκριες, Άρτα

γ. Σύντομη Περιγραφή²(έως 50 λέξεις):

Παραδοσιακά αποκριάτικα δρώμενα που τελούνται στην πόλη της Άρτας (μπαντίδοι-γαϊτανάκι) με κύρια χαρακτηριστικά τη μεταμφίεση, την προσωπιδοφορία, τις πατινάδες στην πόλη της Άρτας και τις στάσεις σε καθορισμένα σημεία-πλατείες όπου τραγουδούμε τα περιπαικτικά δίστιχα σε όλους και χορεύουμε τους καθιερωμένους κυκλικούς χορούς υπό τους ήχους του κλαρίνου.

δ. Πεδίο ΑΠΚ³:

- ☒ προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις
- ☒ επιτελεστικές τέχνες
- ☒ κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις
- ☐ γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν
- ☐ τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία
- ☐ άλλο⁴

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο:

Η πόλη της Άρτας , Περιφέρεια Ηπείρου

στ. Λέξεις-κλειδιά⁵:

Μπαντίδοι, δίστιχα, αποκριάτικο δρώμενο γιατρούδες, μπαούτες, προσωπίδα, γαϊτανάκι, νύφες και γενίτσαροι, αρτινών αποκριές, γέρος και γριά, γανωτζής , καμήλα, Πανάρατος, Αρτινά κομιτάτα, αράπης, μπουλούκια, δρωμικά έθιμα.

¹ Για παράδειγμα, η ονομασία του στοιχείου όπως είναι γνωστή στο ευρύτερο κοινό ή στη βιβλιογραφία.

² Η σύντομη περιγραφή προϊδεάζει με τρόπο γενικό και περιληπτικό τον αναγνώστη για το στοιχείο.

³ Σημειώνεται το πεδίο/τα πεδία Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς στα οποία εμπίπτει το στοιχείο. Για περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τα πεδία βλ. http://ayla.culture.gr/?page_id=4.

⁴ Εφόσον είναι αναγκαίο, συμπληρώνεται μια κατηγορία που δεν περιλαμβάνεται στα ανωτέρω πεδία, λ.χ. Παραδοσιακό Παιχνίδι.

⁵ Οι λέξεις-κλειδιά εξοικειώνουν τον χρήστη με το στοιχείο και τον διευκολύνουν να αναζητήσει περαιτέρω πληροφορίες στη βιβλιογραφία και στο διαδίκτυο.

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου;⁶

Τα μέλη του Μουσικοφιλολογικού Συλλόγου Άρτης «Ο ΣΚΟΥΦΑΣ»

β. Έδρα/τόπος⁷

Διεύθυνση: Πλατεία Εθνικής Αντίστασης, Άρτα ΤΚ: 47 132

Τηλ. 2681028171, 2681022795

e-mail: sylogosskoufas@yahoo.gr, sylogosskoufas1896@gmail.com

url/ site web: www.skoufas.gr

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο⁸:

Αρμόδιο/-α πρόσωπο/-α

Όνομα: Νικόλαος Λιόντος

Ιδιότητα: Καθηγητής Φυσικής Αγωγής

Μέλος του ΔΣ Μ/Φ Άρτης «Ο Σκουφάς»

Διεύθυνση: Άρτα ΤΚ: 47 132

e-mail. nikliontos@yahoo.gr

Όνομα: Γεωργία Μάνου

Ιδιότητα: Υπάλληλος Βιβλιοθήκης

Μ/Φ Συλλόγου Άρτης "Ο Σκουφάς"

Διεύθυνση: Άρτα ΤΚ: 47132

e-mail. georgianamanou@gmail.com

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντάται σήμερα (έως 1.000 λέξεις)

Από την Τσικνοπέμπτη και μετά, όλη η Άρτα βρίσκεται επί ποδός. Κάθε γειτονιά, η Παργιορίτσα, οι Ταμπακιάδες, η Αγιά Σοφιά, το Τουρκοπάζαρο, ο Μουχούστης αντηχούν από τα όργανα και τα τραγούδια. Το κρασί, το ούζο και το τσίπουρο κυλούν άφθονα. Και παντού κυκλοφορούν μασκαρεμένοι. Τα σπίτια είναι ανοιχτά για να καλοδέχονται τους μασκαράδες, και οι νοικοκυρές τους κερνάνε πίτες και κρασί. Τους περιμένουν να περάσουν από τα σπίτια τους γιατί αλλιώς το θεωρούν κακοτυχία. Βασικό ρόλο στο τρελό ξεφάντωμα κατέχουν οι ομάδες των Μπαντίδων οι λεγόμενοι Μπαντίδοι ή Μπαντίδος. Πρόκειται για μπουλούκια ανδρών (κούδες), οι οποίοι διαβαίνουν την πόλη τραγουδώντας τα χαρακτηριστικά δίστιχα της Αποκριάς όχι απόλυτα μασκαρεμένοι αλλά ντυμένοι με χαρακτηριστικό τρόπο, σακάκι φορεμένο στο ένα χέρι. οπωσδήποτε ζωνάρι με τη μια του άκρη να πέφτει χαμηλά (και παλιότερα όποιος το πατούσε ήταν αφορμή για καυγά, εξ ου και το ρητό "μου πάτησες το ζωνάρι"). Παλαιότερα κάθε συνοικισμός «κατέβαζε» τους δικούς του Μπαντίδους. Μικρή ομάδα 5 με 10 άνδρες, όχι απαραίτητα καλλίφωνους αλλά

⁶ Φορέας του στοιχείου μπορεί να είναι, για παράδειγμα, μια κοινότητα στην οποία τελείται ένα δρώμενο, όσοι κατέχουν μια τέχνη, μεμονωμένα πρόσωπα ή και ένα μόνο πρόσωπο που κατέχουν/κατέχει μια γνώση, πρακτική κ.ά.

⁷ Παρατίθενται, για παράδειγμα, τα στοιχεία ενός συλλόγου ή μιας συντεχνίας που πιθανόν εκπροσωπεί τους φορείς του στοιχείου.

⁸ Παρατίθενται τα στοιχεία του προσώπου που μπορεί και διατίθεται οικειοθελώς να παράσχει σε κάθε ενδιαφερόμενο (π.χ. στους μαθητές ενός σχολείου) περαιτέρω πληροφόρηση για το στοιχείο.

όμως τρομερά φωνακλάδες και έτοιμους να πουν τα πιο τραβηγμένα για την εποχή και τα ήθη δίστιχα. Μερικά απ' αυτά είναι τα εξής:

Θα γίνουμε γιατρούδες θα γίνουμε γιατροί
την Καθαρά Δευτέρα θα φάμε πιταστή.
Την Καθαρά Δευτέρα θα φάμε ταραμά
τα τσίπουρα θα πιούμε και όλα τα κρασιά.
Θα γίνουμε μπαντίδοι θα γίνουμε γιατροί
να πούμε πώς γλεντούσαν παλιά οι αρτινοί.
Έρθαν τα καρναβάλια ήρθε η αποκριά
τα δίστιχα θα λέμε στην Άρτας τα στενά.
Τα όργανα βαστάμε να πάμε στην αγορά
οι τούρκοι μας φοβούνται δεν βγάνουνε μιλιά.
Πέντ' έξι οχτώ μπαντίδοι απ' την Αγιά Σοφιά
γανώσαν τους Οβραίους στην κάτω γειτονιά.
Αδέλφια και ξαδέλφια βλαμάδες και παιδιά
τώρα να μου βρεθείτε σε τούτο το καβγά.
Τώρα σα ξεκινάμε για άλλη γειτονιά
στον Πίσπερη θα πάμε να πάρουνε μπογιά.
Μωρή ταμπλαρωμένη ταμπλάς σε βάρεσε
τόσα παιδιά στην Άρτα κανά δε σ' άρεσε.
Σ' αρέσουν τα ξενάκια απ' τον Καρβασαρά
το ξέρει όλη η Άρτα και όλα τα χωριά.
Μωρή π' ανάθεμά σε του χάρου πας και λες
ο χάρος δε σε θέλει και κάθεται και κλαίς.
Τέσσερα πορτοκάλια κι ένα χειμωνικό
στην πόρτα σου κυρά μου θα γίνει φονικό.
Αν έρθουν και σου πούνε κυρά μ' να παντρευτείς
την άρρωστη να κάνεις να μην παραδεχτείς.

Σήμερα τους Μπαντίδους αναβιώνουν ομάδες Αρτινών 10 με 15 άτομα , (μέλη του συλλόγου Σκουφάς κατά κύριο λόγο, ομάδες στις οποίες σήμερα πλέον συμμετέχουν και γυναίκες, οι οποίοι τουλάχιστον δύο βδομάδες πριν οργανώνουν τις ομάδες τους και γράφουν δίστιχα για κάθε περίπτωση). Η αίθουσα του συλλόγου αυτές τις μέρες είναι ανοιχτή ολημερίς. Μικροί και μεγάλοι οργανώνονται, γράφουν δίστιχα, καλούν κόσμο και εκτός των μελών του Συλλόγου να συμμετέχουν στο έθιμο. Ηλικιωμένοι συμμετέχουν με συγκίνηση, διδάσκουν τα παραδοσιακά δίστιχα που κληρονόμησαν οι ίδιοι και που μεταφέρονται από γενιά σε γενιά, και διηγούνται ιστορίες από την εποχή της δικής τους νιότης. Πέμπτη και Παρασκευή πριν την Μεγάλη Αποκριά, από νωρίς το απόγευμα ξεκινούν από τις γειτονιές τραγουδώντας και πειράζοντας τον κόσμο και καταλήγουν στις κεντρικές οδούς της πόλης σταυρίζοντας την επικαιρότητα, πρόσωπα και καταστάσεις και λέγοντας όσα τον άλλο καιρό είναι «απαγορευμένα!» Σε κάθε ευρυχώριο και πλατεία στήνεται χορός με την συμμετοχή του κόσμου καθώς τους συνοδεύει πάντα παραδοσιακή ζυγιά. Όλοι οι καταστηματαρχες στις πόρτες των μαγαζιών τους περιμένουν με κεράσματα ανυπομονώντας να ακούσουν τα πειράγματα των Μπαντίδων. Βουλευτές, ο Δήμαρχος, και εκπρόσωποι άλλων φορέων περιμένουν στην κεντρική πλατεία να ακούσουν τα αθυρόστομα δίστιχα που είναι αφιερωμένα γι' αυτούς προσωπικά. Η

μεγάλη συμμετοχή της Αρτινής κοινωνίας σε συνδυασμό με την προσμονή να ακούσει καθένας ένα δίστιχο αφιερωμένο σε αυτόν, έχει ως αποτέλεσμα η περατζάδα να διαρκεί ώρες. Το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα των Μπαντίδων είναι η εφευρετικότητα στα δίστιχα, τα οποία δημιουργούνται ακόμη και την ώρα της περατζάδας, συναγωνίζονται δε επάξια τις Κρητικές μαντινάδες. Άλλο χαρακτηριστικό των Μπαντίδων είναι η αποφασιστικότητα να υπερασπιστούν μέχρι φασαρίας τα λεγόμενά τους, δεν σηκώνουν αντιρρήσεις και λογοκρισίες και αλλοίμονο σ' αυτόν που θα τολμήσει να αντιπαρατεθεί μαζί τους! Πρόκειται για παραδοσιακή παρακαταθήκη όπου ο ανταγωνισμός και οι καυγάδες μεταξύ των Μπαντίδων άλλων γειτονιών ήταν δεδομένα. Σήμερα βέβαια τα πράγματα είναι «πολιτισμένα», με την έννοια ότι έχουν εκλείψει οι καυγάδες μεταξύ των ομάδων, συμμετέχουν πλέον και γυναίκες, παραμένει ωστόσο έντονος ο ανταγωνισμός για το πιο εφευρετικό και πετυχημένο δίστιχο και ο κόσμος είναι προετοιμασμένος να ακούσει και να επιτρέψει τα πάντα αναζητώντας μέσα απ' αυτό στιγμές χαλάρωσης και ξεφάντωματος από την ρουτίνα της καθημερινότητας. Μετά το πέρας των Μπαντίδων από τους δρόμους της πόλης οι παρέες καταλήγουν σε κάποια παραδοσιακά κουτούκια-ταβέρνες όπου μέχρι πρωίας θα συνεχιστεί το παραδοσιακό ξεφάντωμα υπό τους ήχους παραδοσιακής κομπανίας. Συγχρόνως αρχίζουν οι προετοιμασίες για τα παραδοσιακά αποκριάτικα δρώμενα, με κυρίαρχα τα Γαϊτανάκια.

Ομάδες των μελών του συλλόγου ετοιμάζουν τις φορεσιές τους, τις προσωπίδες που θα φοράνε για να μην γνωρίζονται, (κατασκευάζονται με ιδιαίτερη διαδικασία) καθώς και τα στολίδια που θα έχουν πάνω τους. Θα μοιραστούν οι ρόλοι (ποιοι θα είναι γενίτσαροι και ποιοι νύφες, ποιος θα κρατάει το κοντάρι, ποιοι θα αναπαριστούν την εξουσία με ζωόμορφες μάσκες). Θα βάλουν καινούργιες κορδέλες στο γαϊτανάκι (δώδεκα στον αριθμό όσοι και οι μήνες του χρόνου) και θα κάνουν τις απαραίτητες πρόβες με την ορχήστρα που θα τους συνοδεύει. Πρέπει να είναι άριστη η εμφάνισή τους καθώς αυτή τη μέρα θα έρθουν στην πόλη και τα γαϊτανάκια των χωριών με πιο σημαντικό της Γραμμενίσσας! Κάποιοι θα έχουν μαζί τους και την Καμήλα (φτιαγμένη από κεφάλι αλόγου ή βοδιού!) Ο ανταγωνισμός θα είναι μεγάλος! Βγαίνουν στους κεντρικούς δρόμους της πόλης και στις γειτονιές το Σάββατο της Αποκριάς με ζυγιές και με βιολιά. Κάθε λίγο σταματούν και πλέκουν το γαϊτανάκι, τότε με συρτούς χορούς, τότε με τσάμικα (ιδιαίτερη μελωδία με το όνομα Γαϊτανάκι) και στο τέλος με τα μαλώματα των βιολιτζήδων. Μετά το πλέξιμο ακολουθούν αποκριάτικα δρώμενα και χοροί, όπως ο χορός της νύφης, ο Γανωτζής, το πιπέρι κ.α. Τα τελευταία χρόνια με πρωτοβουλία του Δήμου διοργανώνεται στην κεντρική πλατεία παραδοσιακό γλέντι με την συμμετοχή όλων των πολιτών.

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ⁹

⁹ Στο πεδίο αυτό, αν απαιτείται, γίνεται αναφορά στις εγκαταστάσεις (π.χ. εργαστήριο, κτήριο συλλόγου, αίθουσα/-ες, βοηθητικά κτήρια), σε χώρους και τόπους που συνδέονται με το στοιχείο (π.χ. πλατεία, πανηγυρότοπος) και στον εξοπλισμό που πιθανόν είναι απαραίτητος για την επιτέλεση του στοιχείου ή σχετίζεται με αυτή.

Η προετοιμασία των Μπαντίδων και των ομάδων που θα πλέξουν το Γαϊτανάκι γίνεται στην αίθουσα του Συλλόγου. Το δρώμενο λαμβάνει χώρα στους δρόμους και στις πλατείες της Άρτας.

Παραδοσιακή ζυγιά αποτελούμενη από κλαρίνο, βιολί, ντέφι, λαούτο

Ενδυμασία Μπαντίδων:

Άνδρες: Σακάκι, λευκό πουκάμισο (σε πολλές περιπτώσεις και άλλο πουκάμισο), κόκκινο ζωνάρι με κρόσσια, γιλέκο, μαχαίρι μέσα από το ζωνάρι, καπέλο ή τραγιάσκα, κομπολόι, παπούτσια με τακούνι.

Γυναίκες: ρούχα εποχής, καπέλο, φτερά ή κουάφ, γάντια, με κρόσια

Ενδυμασία για το Γαϊτανάκι

Γενίτσαροι:

Φουστανέλα

Λευκό πουκάμισο

Γιλέκο

Χειρόκτια

Ζωνάρι, σελάχι, άσπρες κάλτσες μάλλινες, τσαρούχια, προσωπίδα με αντρική μορφή, και τρία μαντήλια (ένα στο λαιμό, ένα στο κεφάλι και ένα στη μέση πάνω από το ζωνάρι), φούντες, κοσμήματα και άρματα που κοσμούν το γιλέκο.

Νύφες:

Παλιότερα ήταν φορέματα παραδοσιακών ενδυμασιών, σήμερα είναι αυτοσχέδια φορέματα.

Μάσκες με γυναικεία μορφή

Μαντήλια στο κεφάλι και στο λαιμό και γάντια για να μην ξεχωρίζουν, περούκες.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Μάσκες (με αντρική και γυναικεία μορφή σε λευκό χρώμα με χαρακτηριστικό γνώρισμα στην αντρική το μουστάκι, κόκκινα μάγουλα, ζωόμορφες σε διάφορα χρώματα (μαύρες, κίτρινες και μπλε) και η χαρακτηριστική μάσκα των γιατρούδων (με την χαρακτηριστική μεγάλη μύτη από την εποχή της Πανώλης) διάφορα διακοσμητικά, (καρφίτσες, κοσμήματα,) κοντάρι με δώδεκα κορδέλες.

Οι μάσκες είναι χειροποίητες και κατασκευάζονται με συγκεκριμένο τρόπο από πεπιεσμένο χαρτί και σε αναλογία 1 μέρος νερό με ένα μέρος κόλλα.

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ¹⁰ (έως 500 λέξεις)

Στην Άρτα του 1405 Δεσπότης ήταν ο Κάρολος Α' ο Τόκκος, που νοσταλγούσε τα έθιμα των Απόκρεω της πατρίδας του. Έτσι, παραμονές της αποκριάς στο

¹⁰ Ιστορικές πληροφορίες ή τοπικές διηγήσεις για την εμφάνιση, τη διάρκεια και τις προσαρμογές ή και τροποποιήσεις του στοιχείου ΑΠΚ, καθώς και ιστορικά στοιχεία για τον φορέα του στοιχείου ΑΠΚ (σε περίπτωση ομάδας, συλλόγου, σωματείου, ενορίας, συντεχνίας κτλ.)

αρχοντικό του τα ζωντάνεψε μέχρι τα χαράματα. Οι Αρτινοί που παραβρέθηκαν εκεί, εντυπωσιάστηκαν και ζήτησαν από τον Κάρολο να τους δοθεί άδεια να ντύνονται γιατρούδες (φιγούρα της βενετσιάνικης Commedia del Arte) και να φοράνε προσωπίδα κατά τις ημέρες των Απόκρεω. Τα επόμενα χρόνια γίνονταν πανζουρλισμός από παρέες Αρτινών που γύριζαν στην αγορά και στις γειτονιές, ντυμένοι γιατρούδες.

Όταν η Άρτα έπεσε στα χέρια των Τούρκων, το 1449, ο αντιπρόσωπος του σουλτάνου στη Θεσσαλονίκη παραχώρησε στους Αρτινούς, μετά από αίτημά τους, το προνόμιο να μασκαρεύονται στις Απόκριες. «ίνα πανδήμως ενδύονται εν ταις δυσίν εβδομάσι της Απόκρεω και της Τυρινής προσωπίδας και ευωχώνται δια μουσικών οργάνων, εκτελώσι δε τους εαυτών γάμους και τας πανηγύρεις μετά πάσης ελευθερίας και διασκεδάσεως».

Οι μπαντίδοι ήταν οι μάγκες της εποχής. Παλιότερα φορούσαν φουστανέλες και στο μεσοπόλεμο παπούτσια με ψηλό τακούνι, παντελόνι χωρίς ζώνη, ζωσμένοι με ένα μαντήλι που το έδεναν και άφηναν τα κρόσσια να κρέμονται από τη δεξιά μεριά του παντελονιού. Φορούσαν πουκάμισο χωρίς γραβάτα, γιλέκο και σακάκι ριγμένο στον ώμο. Στη ζώνη είχαν κρυμμένο ένα μαχαίρι, που φαινόταν μόνο η λαβή του. Οι μπαντίδοι δεν άφηναν κανέναν σε χλωρό κλαρί και ιδιαίτερα τους πλούσιους: ή τους περιπαίζανε ή τους κλέβανε διάφορα πράγματα.

Στο γαϊτανάκι έπαιρναν μέρος μόνο άντρες. Οι μισοί ήταν ντυμένοι με φουστανέλες και προσωπίδες, το κεφάλι τους δε καλυμμένο με μαντήλι, που τους έλεγαν γενίτσαρους και οι άλλοι μισοί φορούσαν γυναικεία φορέματα (πολύχρωμες κλαρωτές φούστες, προσωπίδα, μαντήλα και στις πλάτες μπέρτα άσπρη ή μαύρη) και τις λέγανε νύφες.

Το γαϊτανάκι ήταν ξύλο ψηλό συνήθως τρία μέτρα που στην κορυφή του δένονταν και κρέμονταν 12 κορδέλες όσοι και οι μήνες του χρόνου και χρωματιστές συμβολίζοντας τα χρώματα της Άνοιξης. Στη κορυφή του κονταριού υπήρχε γραμμένο το όνομα του κάθε χωριού. Τις κορδέλες αυτές τις κρατούσαν εναλλάξ οι γενίτσαροι με τις νύφες. Το πλέξιμο γινόταν με διάφορα τραγούδια σε ρυθμό τσάμικο ή συρτού. Σαν βράδιαζε, το γαϊτανάκι αφηνόταν σε κάποια γωνιά του καφενείου κι εκεί οι κάτοικοι γλεντούσαν μέχρι το πρωί.

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα (έως 300 λέξεις)

α. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τα μέλη της κοινότητας/τους φορείς του;

Η σημασία του στοιχείου για τον Σύλλογο είναι μεγάλη. Η συμμετοχή των μελών στο έθιμο των Μπαντίδων δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς την αυθόρμητη συμμετοχή των μελών του. Κι αυτό είναι το σπουδαιότερο στοιχείο του. Τα μέλη της κοινότητας αισθάνονται όχι μόνο υπηρέτες μιας παράδοσης αλλά και δημιουργοί νέας με την αναβίωση του εθίμου. Προσδίδει πολιτιστική συλλογική ταυτότητα στο τρόπο που γιορτάζουν παλαιόθεν οι αρτινοί τις απόκριες μέσω της συμμετοχής όλης της κοινωνίας στα δρώμενα είτε ως Μπαντίδοι και Γενίτσαροι – Νύφες, είτε ως θεατές, έτοιμοι να δεχθούν τα σκωπτικά πειράγματα και δίστιχα. Η ελεύθερη έκφραση τόσο στο εξωτερικό κομμάτι (αμφίεση) όσο και στο λόγο με την δημιουργία νέων δίστιχων προσδίδει μεγάλη αξία και εγείρει το ενδιαφέρον των μελών, σε τέτοιο βαθμό ώστε όλον τον άλλο χρόνο να γίνεται η προετοιμασία με την συλλογή θεματολογίας που θα εκτεθεί την αποκριά με τα δίστιχα. Η αναβίωση των Μπαντίδων αποτελεί κατ' αυτό

τον τρόπο σημαντικό και αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής αποκριάτικης παράδοσης της Άρτας, προσδίδοντας στην περίοδο του Τριωδίου καθαρά τοπικό χαρακτήρα χωρίς τις νεωτερικές δυτικότροπες προσθήκες του καρναβαλιού. Γι' αυτό και η συμμετοχή της τοπικής κοινότητας είναι μαζική. Μικροί και μεγάλοι θα βγούνε το Σάββατο το πρωί στην αγορά για να θαυμάσουν τους γενίτσαρους και τις νύφες που θα περάσουν πλέκοντας το Γαϊτανάκι. Θα χορέψουν μαζί τους στο τελείωμα όταν θα κόψουν τις κορδέλες παίρνοντας κομμάτια για γούρι. Την καθολική αποδοχή του εθίμου αποδεικνύει το γεγονός ότι όλα τα μικρά παιδιά, ιδιαίτερα τα αγόρια συμμετέχουν στις εκδηλώσεις.

β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

Η σημασία του εθίμου είναι σημαντική, καθώς διατηρεί την παράδοση των θρύλων και των παραδόσεων στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία. Το έθιμο των Απόκρεω μπορεί να αποτελέσει σημείο αναφοράς στην τοπική κοινωνία και να προσελκύσει επισκέπτες την περίοδο εκείνη.

γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Ο Μουσικοφιλολογικός Σύλλογος Άρτης «Ο Σκουφάς» υποβάλλει φάκελο υποψηφιότητας για την εγγραφή των παραδοσιακών δρώμενων Μπαντίδοι και Γαϊτανάκι της Άρτας στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, προκειμένου να καταγραφεί αλλά και να γίνει ευρύτερα γνωστό. Η υποβολή του Δελτίου είναι πρωτοβουλία και επιθυμία των μελών του Συλλόγου Σκουφάς αλλά και όλων των Αρτινών μιας και τυγχάνει ευρείας αποδοχής από την αρτινή κοινωνία. Η έρευνα συντονίστηκε και οργανώθηκε από τον Νικόλαο Λιόντο (καθηγητή Φυσικής Αγωγής – Χοροδιδάσκαλο και μέλος του Δ.Σ του Συλλόγου) και την Γεωργία Μάνου (υπεύθυνη της Βιβλιοθήκης του Συλλόγου Σκουφάς) οι οποίοι και επεξεργάστηκαν τα δεδομένα. Το τμήμα ελληνικών χορών του συλλόγου, με την συμμετοχή μελών του, πραγματοποίησε την καταγραφή των αποκριάτικων εθίμων. Τα συνημμένα οπτικά αρχεία (εικόνες, βίντεο, ηχητικά αρχεία) προέρχονται από το αρχείο του Συλλόγου Σκουφάς.

Ο Δήμος Αρταίων , η Περιφερειακή Ενότητα Άρτας, το Επιμελητήριο Άρτας, ο Εμπορικός Σύλλογος, ο Σύλλογος Εστίασης , ο περιφερειακός τηλεοπτικός σταθμός Art tv , η εφημερίδα Ταχυδρόμος καθώς και το εθνικό τμήμα Cioff Ελλάδος και ο Λαογραφικός Όμιλος «Τα Τζουμέρκα» στηρίζουν την προσπάθεια για την ανάδειξη αυτού του στοιχείου της πολιτιστικής κληρονομιάς και τονίζουν την μοναδικότητα του δρώμενου αυτού. Επίσης αναφέρουν ότι η ένταξη των παραπάνω δρώμενων είναι μια πράξη που τα κατοχυρώνει ως παραδοσιακά, σύγχρονα και ζωντανά διότι η άυλη πολιτιστική κληρονομιά δεν είναι «νεκρές» παραδόσεις του παρελθόντος αλλά αποτελείται από πρακτικές που είναι ζωντανές μέχρι σήμερα και είναι συνδεδεμένα στοιχεία του παρελθόντος με το παρόν, είναι άσβηστες μνήμες του πολιτισμού μας.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα;¹¹

¹¹ Η μετάδοση του στοιχείου είναι αποτέλεσμα θεσμοθετημένης ή μη διαδικασίας μαθητείας (π.χ. σε σχολή ή κοντά σε έναν μάστορα/ειδικό/γνώστη) ή αποτελεί καρπό βιωματικής μύησης;

Με τη συμμετοχή νέων και τη διδασκαλία χορών και τραγουδιών στο λαογραφικό τμήμα του Μ/Φ Συλλόγου Άρτης "Ο Σκουφάς".

Η οργάνωση των ομάδων αποτελεί βιωματική διαδικασία για τα μέλη του Συλλόγου όπως και η προετοιμασία καταγραφής των δίστιχων.

Το Γαϊτανάκι πλέκεται και διδάσκεται από τους μεγαλύτερους στα νεότερα παιδιά όπως και τα τραγούδια των ημερών.

Η συμμετοχή των μεγαλύτερων έχει ως ρόλο την καθοδήγηση των νεότερων για την συνέχιση του εθίμου.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Μέσω των παραδοσιακών διστίχων διατηρείται η τοπική παράδοση και η ιστορία της Άρτας και οι θρύλοι της διατηρούνται ζωντανοί αποτελώντας σημείο αναφοράς για την αρτινή κοινωνία. Υπάρχει επιπλέον συνεργασία με τις Διευθύνσεις πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με διάφορα project που υλοποιούν οι μαθητές/τριες για τα ήθη και τα έθιμα της παλιάς Άρτας.

Συλλογή και καταγραφή των παραδοσιακών αποκριάτικων δρώμενων και δημοσίευσης αυτών σε περιοδική έκδοση του Μ/Φ Συλλόγου Άρτης "Σκουφάς". Αναφορές, σεμινάρια, δημοσιεύσεις και προβολές του εθίμου στα ΜΜΕ και στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης. Παρουσίαση αυτών σε ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές και λαογραφικές εκδηλώσεις.

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

- Θεσμοθέτηση της εκδήλωσης σε συνεργασία με τον Δήμο Αρταίων, Περιφέρεια Ηπείρου, Επιμελητήριο, Εμπορικό Σύλλογο, Σύλλογο Εστίασης και Συλλόγους της πόλης.
- Ενεργοποίηση του εθίμου στις παραδοσιακές γειτονιές με την οργάνωση συνοικιακών ομάδων.
- Συναντήσεις μελών του συλλόγου τόσο μεταξύ τους όσο και με φορείς (εκτός Αποκριάς) για την ανταλλαγή ιδεών και την καλύτερη διοργάνωση του εθίμου.
- Ταυτοποίηση και καταγραφή των σημαντικότερων δίστιχων που ειπώθηκαν κατά καιρούς.
- Έκδοση έντυπης παρουσίασης μετά των παραδοσιακών μελωδιών που επενδύουν μουσικά το έθιμο.
- Ψηφιοποίηση του αρχειακού υλικού (φωτογραφίες, βίντεο και αρχείο ήχου) για την ευρύτερη διάδοση και μεταβίβασή του στις επόμενες γενιές.

9. Βασική Βιβλιογραφία

- Βασταρούχας Γ., *Απόκριες στην παλιά Άρτα*, περιοδικό «ΣΚΟΥΦΑΣ», Τόμος Δ', τεύχος 36, σελ. 182-187
- Βαφιάς Τ., *Αποκριάτικα της παλιάς Άρτας*, περιοδικό «ΣΚΟΥΦΑΣ», Τόμος ΣΤ', τεύχος 50-51, σελ. 88-96

- Ευταξίας Ν., *Απόκριες και Πετροπόλεμος στην παλιά Άρτα*, περιοδικό «ΣΚΟΥΦΑΣ», Τόμος Ε', τεύχος 46-47,σελ. 215-216
- Ευταξίας Ν., *Το Καφέ-Αμάν στην Άρτα*, περιοδικό «ΣΚΟΥΦΑΣ», Τόμος Στ', τεύχος 52-53, σελ. 180-186
- Ιντζέμπελης Ελπ., *Άρτα 1881-1941*, εκδ. Παρασκήνιο, Αθήνα 2010
- Καλπούζος Γ., *Ιμαρέτ: Στη σκιά του ρολογιού*, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2008
- Ξενόπουλος Σ., *Δοκίμιον Ιστορικών περί Άρτης και Πρεβέζης*, εκδ. ΜΦΣ «ΣΚΟΥΦΑΣ», Άρτα 1980
- Σελάκης Δ., *Μια Αρτινή Αποκριάτικη Μελωδία*, περιοδικό «ΣΚΟΥΦΑΣ», Τόμος Στ' , τεύχος 50-51, σελ. 97-98
- Τατσιόπουλος Λ., *Λαογραφικά*, Τόμος Β', Κομπότι 1980
- Τσακσίρας Κ., *Δημοσιογραφικά – Λογοτεχνικά Δημιουργήματα*, Άρτα χ.χ.
- Τσιλιγιάννης Κ. Α., *Η απελευθέρωση της Άρτας 24^η Ιουνίου 1881*, εκδ. Μένανδρος, Αθήνα 2014
- Τσούτσινος Γιάννης , *Αρτινά ιστορικά θέματα*, Άρτα 2001

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

- Κείμενα (πηγές, αρχειακά τεκμήρια κτλ.)
- Χάρτες
- Οπτικά και ακουστικά τεκμήρια (σχέδια, φωτογραφίες, αρχεία ήχου, βίντεο κτλ.)

δ. Διαδικτυακές πηγές (υπερσύνδεσμοι) ¹²

https://www.youtube.com/watch?v=2onox8_93Fs
<https://www.youtube.com/watch?v=e-UcSie8fuc>
<https://www.youtube.com/watch?v=2X1XUc731al>
<https://www.youtube.com/watch?v=GLsk90k9C2g>
<https://www.youtube.com/watch?v=7-OvkvwrFJU>
https://www.youtube.com/watch?v=tO_oQe8d0l
<https://www.youtube.com/watch?v=fRj9xyrpSYk>
<https://www.youtube.com/watch?v=x-KayDMj1Qs>
<https://www.youtube.com/watch?v=5DkTUidw75Y>
<https://www.youtube.com/watch?v=1TDPFw41WIU>
<https://www.youtube.com/watch?v=qyAdhZW5ptg>
<https://www.youtube.com/watch?v=uLke2KRUEzs>
<https://www.youtube.com/watch?v=BivG2Pu6Lrk>
<https://www.youtube.com/watch?v=JdxPx4fdWmA>
<https://www.youtube.com/watch?v=zBUu6XykT6E>

¹² Παρατίθενται υπερσύνδεσμοι διαδικτυακών τόπων στους οποίους μπορεί κανείς να ανατρέξει για επιπλέον τεκμηρίωση του στοιχείου.

<https://ansarwnikos.wordpress.com/2019/03/06/%CE%B7-%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CE%BC%CE%B7%CE%BB%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CE%B3%CE%B1%CF%8A%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B9-%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%84/>

http://epirotesorodopis.blogspot.com/2015/02/blog-post_22.html

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου

- α. Όνομα Συντάκτη/-ών
Νίκος Λιόντος
- α. Όνομα Συντάκτη/-ών
Γεωργία Μάνου
- β. Ιδιότητα Συντάκτη/-ών
Καθηγήτριας Φυσικής Αγωγής, Μέλος του ΔΣ Μ/Φ Άρτης «Ο Σκουφάς»
E-mail : niklontos@yahoo.gr
- β. Ιδιότητα Συντάκτη/-ών
Υπάλληλος Βιβλιοθήκης Μ/Φ Συλλόγου Άρτης «Ο Σκουφάς»
E-mail: georgianamanou@gmail.com
- γ. Τόπος και Ημερομηνία Σύνταξης του Δελτίου
Άρτα , Ιούνιος 2021

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου